

Heliozela hammoniella (Lepidoptera: Heliozelidae), nieuw voor de Belgische fauna

Steve Wullaert

Abstract. *Heliozela hammoniella* (Lepidoptera: Heliozelidae), a new species to Belgium.

The first Belgian specimen of *Heliozela hammoniella* Sorhagen, 1885 were found by the leaf miners group at Borlon (province of Luxembourg) on the 30th August 2009. One week later on the 6th of September 2009, several cut-outs on young birch trees (*Betula*) were found at Vinderhoute (province of East-Flanders). On the 17th of October the species was found again at Rongy (province of Hainaut), and on the 1st of November at Bohan (province of Namur).

Résumé. *Heliozela hammoniella* (Lepidoptera: Heliozelidae) une espèce nouvelle pour la faune belge.

Les premiers exemplaires de *Heliozela hammoniella* Sorhagen, 1885 furent trouvés par notre groupe "mineurs de feuilles" à Borlon (province de Luxembourg) le 30 août 2009. Une semaine après, le 6 septembre 2009, on a trouvé plusieurs découpures sur jeunes arbrisseaux de *Betula pubescens* à Vinderhoute (province de Flandre orientale). Le 17 octobre l'espèce fut observée à Rongy (province de Hainaut), et le 1er novembre à Bohan (province de Namur).

Key words: *Heliozela hammoniella* – Leaf miners group – Faunistics – First record – Belgium.

Wullaert, S.: Vaartstraat 18, B-8710 Wielsbeke Belgium (sw.demijnen@gmail.com).

Inleiding

Begin 2009 werd de Werkgroep Bladmineerders opgericht die zich bezig houdt met onderzoek, kweek en fotografie van de mineerders in België. Van de meeste soorten is nog erg weinig bekend, vandaar dat onderzoek zo belangrijk is.

Op 30 augustus 2009 werd tijdens één van de uitstappen, samen met Chris Snyers, Dries De Vreeze en Bruno De Deken het "drie-provincieën-punt" bezocht waar Namen, Luxemburg en Luik samen komen. Op een kapvlakte te Borlon in het Luxemburgse deel werden bladuitsneden dicht bij de bladsteel gevonden op jonge berken (*Betula* sp.). Deze uitsneden (fig. 1–3) werden veroorzaakt door een soort die nieuw is voor België: *Heliozela hammoniella* Sorhagen, 1885.

Tijdens een volgende excursie op 06 september 2009 naar de Vinderhoutse bossen te Vinderhoute (Oost-Vlaanderen) werd dezelfde soort talrijk op jonge berken aangetroffen. Er werden jammer genoeg geen rupsen meer gevonden. Op 17 oktober werd de soort nogmaals waargenomen te Rongy (Henegouwen) en op 01 november 2009 te Bohan (Namen), telkens op jonge berken.

Deze nieuwe soort voor de Belgische fauna werd dus meteen vastgesteld voor 4 provincies: Henegouwen, Luxemburg, Namen en Oost-Vlaanderen.

Fig. 1–3. *Heliozela hammoniella* Sorhagen, 1885. België, Luxemburg, Borlon, 30.viii.2009, leg. Werkgroep Bladmineerders; gemineerde bladsteel en uitsneden gemaakt door de rupsen van *H. hammoniella* op jonge berken.

Biologie

Ei: het eitje wordt afgelegd op een twijg van berk (*Betula* sp.), bij voorkeur op jonge berken.

Rups: de rups boort zich onmiddellijk in de twijg en eet vervolgens gedurende juli–augustus het merg in de twijg tot vlak voor de vervelling. Als de rups vervellingsklaar is, verlaat ze de twijg en maakt via de bladsteel en hoofdnerf een uitsnede in het blad. Doordat de hoofdnerf gemineerd wordt en dus geen voedsel meer krijgt, gebeurt het soms dat het blad verkleurt.

Pop: het blad met de bladuitsnede van ongeveer 3 tot 6 mm groot valt dan uiteindelijk op de grond en de rups verpopt er zich in om de winter door te komen.

Adult: de adulten vliegen in mei en juni. Omdat er geen morfologische verschillen gevonden zijn ten opzichte van *Heliozela resplendella* (Stainton, 1851) beschouwen onder meer Kuchlein & De Vos (1999) *H. hammoniella* als een synoniem van *H. resplendella*. Maar omdat de waardplanten en ook de vorm van de mijn verschillen (*H. resplendella* leeft uitsluitend op *Alnus*), houden o.a. Willem Ellis (2009) en Emmet (1988) ze voorlopig gescheiden.

Verspreiding

Uit de Benelux was de soort tot voorheen enkel vermeld uit Nederland. Voor de rest komt ze voor in landen rondom ons zoals Duitsland, Frankrijk en Groot-

Brittannië, en maar ook in alle Scandinavische landen. Verder werd de soort waargenomen in Denemarken, Ierland, Letland, Litouwen, Oostenrijk, Polen, Roemenië en in Centraal- en Noord-Rusland. De soort ontbreekt Zuid-Europa, o.a. in Italië, Portugal en Spanje maar ook in heel wat andere kleinere Midden-Europese landen (Karsholt & van Nieuwerkerken 2007).

Dankwoord

Aan de expeditieleiden Chris Snyers, Dries De Vreeze en Bruno De Deken. Dank aan Willy De Prins voor het nalezen van het artikel.

Literatuur en Websites

- Edmunds, R. 2009. *British leafminers*. — www.leafmines.co.uk [09 oktober 2009].
- Ellis, W.N. 2009. *Bladmineerders van Europa*. — www.bladmineerders.nl [09 oktober 2009].
- Emmet, A. M. (ed.) 1988. *A field guide to the smaller British Lepidoptera. Second edition, revised and enlarged*. — The British Entomological and Natural History Society, London, 288 pp.
- Karsholt, O. & van Nieuwerkerken, E. J. 2007. Lepidoptera, Moths, Heliozelidae. — *Fauna Europaea* version 1.3. www.faunaeur.org [09 oktober 2009].
- Kuchlein, J. H. & De Vos, R. 1999. *Geannoteerde naamlijst van de Nederlandse vlinders*. — Backhuys, Leiden, 302 pp.
-